

Bálint Marianna – Gombos-Orosz Ibolya – Kopócs János

A Hajdúsági Múzeum és gyűjteményei

A múzeum alapításának története

1924 a Városi Múzeum megszületésének éve; Hajdúböszörményben ezen év előtt nem folyt különböző tárgyú régiségek rendszeres gyűjtése. A református gimnáziumban ugyan létezett történelmi és néprajzi szertár, valamint pénz- és éremgyűjtemény, de a tárgyak rendszerezését nem szakemberek végezték. A Városi Múzeum létrejötte Hajdúböszörmény kulturális életében jelentős hiánypótló esemény volt.

H. Fekete Péter, a református polgári leányiskola igazgatója elévülhetetlen érdemeket szerzett a hajdúböszörményi Városi Múzeum megalapításában, aki magánemberként kezdte el a város történelmi emlékeinek gyűjtését. Már gyermekkorában kezdett érdeklődni a muzeális dolgok iránt, a régi pénzek gyűjtésével kezdte az ismerkedést a múzeumokban folyó munkával. Később részt vett az Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárában rendezett régészeti tanfolyamon. A tanfolyam elvégzése után bekapcsolódott a Karácsonyi János által vezetett, a nagyváradi Szent László székesegyházban folyó feltárási munkákba.

1. kép. H. Fekete Péter képe és aláírása.

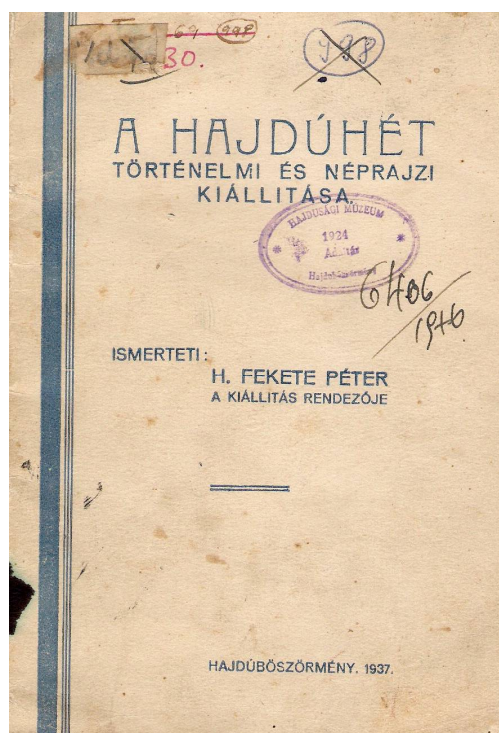
H. Fekete Péter Hajdúböszörménybe kerülése után lázasan fogott a város történelmére utaló régiségek gyűjtésébe. Lakása hamarosan kicsinek bizonyult, így a város polgármesterének segítségét kérte a tárgyak, dokumentumok elhelyezésében. Paksy Károly

támogatta törekvéseinek megvalósításában, 1928-ban a város képviselőtestülete határozatot is hozott arról, hogy a Városi Múzeumot megszervezi, helyet biztosít számára a kerületi székházban, a múzeum működéséhez költségvetést folyósít és igazgatót is állít az élére.

A városi határozat megszületése után H. Fekete Péter szívos munkával folytatta a gyűjtést, ezzel párhuzamosan kiterjedt felvilágosító tevékenységet is végzett. A helyi sajtóban cikksorozatot jelentetett meg „*Mit gyűjtsünk a Városi Múzeumnak?*” címmel. A cikksorozat később a Városi Múzeum önálló kiadványaként is megjelenik. Lelkes munkája eredményeképpen egymásután kerülnek be a múzeumba a felbecsülhetetlen értékű tárgyak; az adományozókról rendre megemlékezik a helyi újságban. A régészeti leletek megmentése érdekében a polgármester úr felhívása is megjelenik a *Hajdúböszörmény és Vidéke* hasábjain.

A Városi Múzeum Hajdúböszörmény történetére, népi életére vonatkozó tárgyakat, dokumentumokat, továbbá a város határából előkerült régészeti leleteket fogadta be. A múzeum régészeti gyűjteményének első darabjait azok a városi részvénytársasági téglavetőből felszínre kerülő szarmata sírleletek alkotják, amelyek fél kiló szalonáért cserébe kerültek be a múzeumba. Az összegyűjtött tárgyak száma 1933-ra annyira megszaporodik, hogy a város további helyiségek átadásáról határoz.

1937 jelentős dátum a Városi Múzeum történetében, ekkor zajlanak az I. Hajdúhét eseményei Hajdúböszörményben. Az országos rendezvény keretében megnyílik a múzeum első gyűjteményes kiállítása.

2. kép. A Hajdúhéten rendezett kiállítás katalógusa.

Az 1930-as években sor kerül a város területén folytatott első jelentősebb feltárássra is. Csiha Antal, a református gimnázium tanára, a helyi cserkészcsapat segítségével feltárja a zeleméri középkori templom alapfalait. Az ásatás némi nézeteltérésre adott okot a református gimnázium és a Városi Múzeum között, ugyanis a feltárás során felszínre került régészeti leletek a gimnáziumba kerültek. A város képviselőtestülete H. Fekete Péter közbenjárására csak azzal a feltétellel járult hozzá a feltáráshoz, amennyiben az előkerülő régészeti leletek a Városi Múzeumban kerülnek elhelyezésre. A képviselőtestületi határozat ellenére az abban foglaltaknak érvényt szerezni csak jóval az ásatások befejezése után sikerült. Az 1950-ben felvett jegyzőkönyv szerint azonban nemcsak a zeleméri régészeti anyagot adta át a gimnázium a múzeumnak, hanem más egyéb történeti és régészeti tárgyakat is.

1949-ben a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium 211.460/1949. (VI. 2.) sz. rendelete közgyűjteménnyé nyilvánítja a Városi Múzeumot, a múzeum így teljes jogú tudományos intézménnyé vált.

A múzeum 1951-ben veszi fel a Hajdúsági Múzeum nevet, és ugyanebben az évben nyílik meg első állandó kiállítása is, június 17-én. Ezt később a múzeumi anyag bővülésével, az újabb kutatások eredményeivel kiegészítve gazdag tárgyi anyagot bemutató újabb állandó kiállítások követték (1966–1970 és 1971–1985). Az 1992 óta fennálló állandó kiállítást 2013-ban kezdték el megújítani a múzeum munkatársai. Jelenleg négy teremben láthatják a látogatók annak a tudományos kutató, feldolgozó munkának az eredményét, melyet a szakemberek az elmúlt évtizedekben végeztek.

3. kép. Az új állandó kiállítás.

4. kép. Az új állandó kiállítás.

A régészeti, helytörténeti, néprajzi, képzőművészeti anyagokat felvonultató kiállítás jelentős tárgyi háttérrel mutatja be a Hajdúság történetét és néprajzát. Az állandó kiállításon túl azonban mindenképpen szót érdemel a múzeum épülete is, mely az intézmény legértékesebb műtárgya.

A Hajdúsági Múzeum épülete, az egykori Hajdúkerületi Székház

Az épületet három fázisban építették, bővítették, funkciójának, illetve az adott pénzügyi kereteknek megfelelően. Az első épületrész – melynek hossz tengelye a Bocskai térre néz – 1762–1765 között, Jenovai János debreceni kőműves mester terve és kivitelezése alapján épült. Ezen épületszárny alatt egy négy cellából álló feudális kori pincebörtön volt található, melyet 1986-ban statikai okokból betömtek. Ebben a börtönben raboskodtak olyan, népballadákban is ismert betyárok, mint Sós Pesta vagy Angyal Bandi.

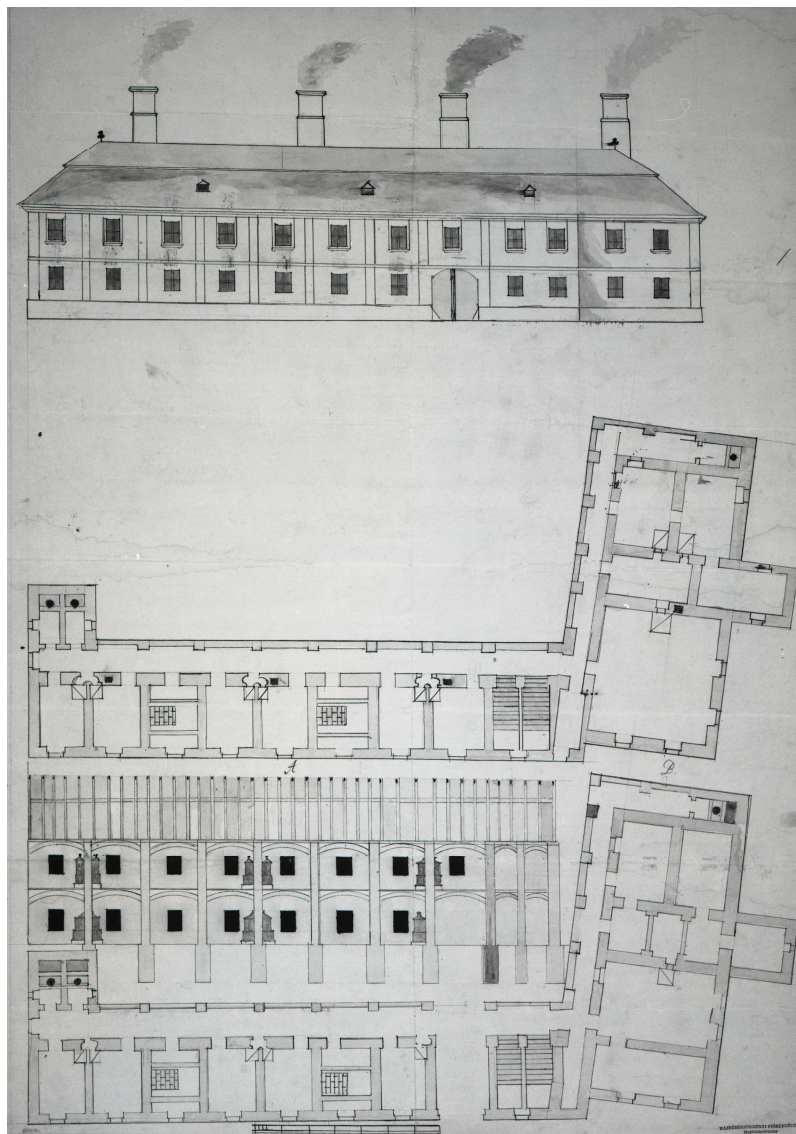
Bár már 1781-ben felmerült a kerületház bővítésének terve, melyet a megnövekedett hajdúkerületi feladatok is indokoltak, ezt csak jóval később, 1803-ban kezdték el. Rachbauer József debreceni építőmester kezdte el a munkálatokat, de 1805-ben megbetegedett, így a munkát Jarabin András egri építőmester fejezte be, és az elkészült épületszárnyat 1808 augusztusában avatták fel.

Az épület harmadik építési szakaszáról 1867-ben határoztak, mely egy új közgyűlési és egy börtönrész megépítését jelentette a Bocskai tér felőli és az átellenes, Hajdúkerület utca felőli részen. A terveket Baltházár János hajdúkerületi mérnök készítette, a kivitele-

zés pedig Vecsey Imre debreceni építész feladata lett. A bővítést és az új szárnyat 1871-ben adták át.

A Hajdúkerület megszűnte (1876) után a kerületi székház igen sok funkciót látott el. Működött benne rendőrség, bank, nyomda, tűzoltóság, úri kaszinó, több bolt, fiú- és leánykollégium és természetesen a múzeum. Mára az épület már csak a Hajdúsági Múzeumnak és a Hajdúböszörményi Járási Bíróságnak ad otthont.

A Magyar Országgyűlés 2011. november 7-én az egykori Hajdúkerületi Székházat a történelmi emlékhelyek sorába emelte.

5. kép. A Hajdúkerületi Székház alaprajza.

A Hajdúsági Múzeum, mint közgyűjtemény

6. kép. A Hajdúsági Múzeum mai állapota.

A Hajdúsági Múzeum gyűjteménye az 1928-as létrehozásakor és még sokáig utána sem volt tudományáganként különválasztott gyűjtemény. A múzeumalapító és első igazgató, H. Fekete Péter a gyűjtőmunkát – maga is elkötelezett éremgyűjtő és numizmata lévén – már jóval korábban elkezdte, de a kor felfogásának megfelelően elsősorban a régiségek megmentésére törekedett, a rendszerezést nem tartotta elsődlegesnek.

Szakszerű gyűjtésről és muzeológiai szempontból vezetett nyilvántartásról csak az 1950-es évektől beszélhetünk. A gyűjtemény darabjai ekkor kapnak először hivatalos formában leltári számot, de a tárgyak még sokáig egységesen vannak nyilvántartva: történeti, néprajzi, képzőművészeti és numizmatikai jellegű műtárgyak egy leltárkönyvben, folytatólagosan számozva.

Az 1960-as években a muzeológia terén zajló változások következtében az addig egységesként kezelt gyűjteményt tudományáganként külön nyilvántartási egységekbe kellett sorolni, és a további gyarapodást már e szerint a rendszer szerint kellett nyilvántartásba venni, külön leltárkönyvekben vezetni. A múzeum műtárgyanyagának így különválasztott részeiből jöttek létre a múzeum különböző gyűjteményei.

A Hajdúsági Múzeumnak, mint Hajdú-Bihar megye legnagyobb területi múzeumának elsődleges feladata a működési engedélye szerint a hajdúság, az egykori Hajdúkerület, területileg pedig az azt alkotó hat „öreg” hajdúváros (Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Hajdúnánás, Hajdúdorog, Hajdúhadház és Vámspércs) tárgyi és szellemi értékeinek gyűjtése, megőrzése, feldolgozása és a szélesebb közönséggel való megismertetése. Ennek megfelelően a múzeumi gyűjtemények gyarapításának elsődleges szempontja is a hajdúság tárgyi kultúrájába tartozó, annak szellemi-kulturális örökségét magában hordozó tárgyak, tárgye gyűjtések és művészeti alkotások megszerzése, valamint a gyűjtőterületen előkerülő régészeti anyag szakszerű feldolgozása.

Hogy a múzeumi gyűjtés és rendszerezés hatékonyabb legyen, az 1960-as években a következő gyűjtemények kerültek kialakításra a Hajdúsági Múzeum anyagából:

1. Történeti Gyűjtemény
2. Néprajzi Gyűjtemény
3. Képzőművészeti Gyűjtemény
4. Régészeti Gyűjtemény
5. Néprajzi Adattári Gyűjtemény
6. Történeti Adattári Gyűjtemény
7. Régészeti Adattári Gyűjtemény
8. Fényképtár/Adattár
9. Szakkönyvtár

A múzeum jelentőségét támasztja alá, hogy a fő gyűjteményi ágak gyűjtőköre a következő módon változott meg:

Történeti: A történelmi Hajdúkerület területe, illetve a Hajdúkerület története témában országos és a nemzetközi és kétoldalú egyezmények, jogszabályok figyelembevételével nemzetközi.

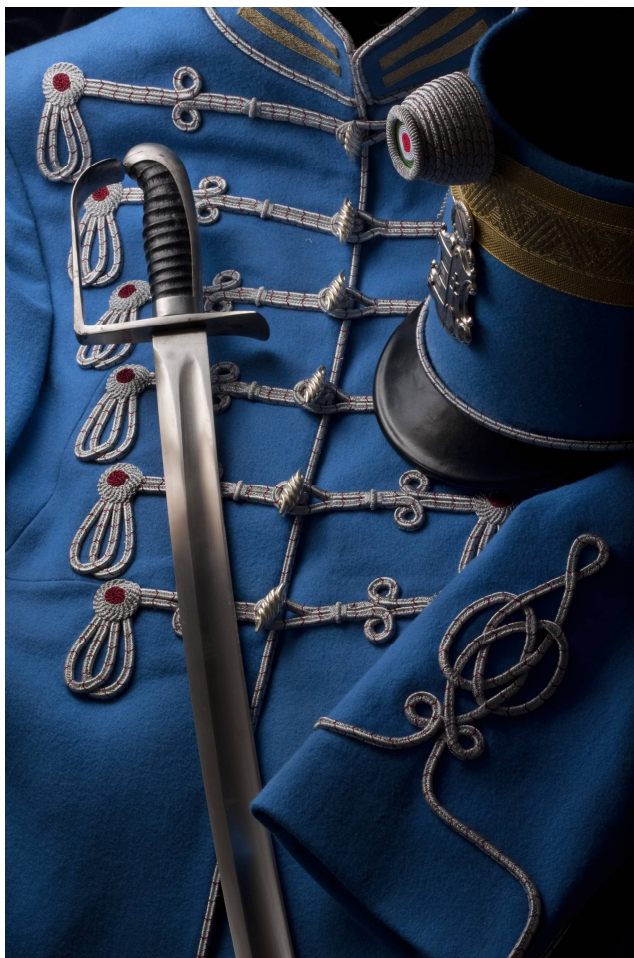
Néprajzi: A történelmi Hajdúkerület területe, valamint a Hajdúkerülethez köthető családok, emlékek esetében országos, illetve e témában a nemzetközi és kétoldalú egyezmények, jogszabályok figyelembevételével nemzetközi.

Képzőművészeti: A történelmi Hajdúkerület területe, valamint a Hajdúkerülethez köthető családok, emlékek esetében országos, illetve e témában a nemzetközi és kétoldalú egyezmények, jogszabályok figyelembevételével nemzetközi. Káplár Miklós festőművész tekintetében országos. A Hajdúsági Múzeum képzőművészeti gyűjteménye zárt.

Régészeti: A történelmi Hajdúkerület területe: Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúhadház, Hajdúszoboszló, Vámospércs.

A Hajdúsági Múzeum gyűjteményeinek részletes bemutatása

TÖRTÉNETI TÁR

7. kép. A Történeti Tár.

A Helytörténeti Gyűjtemény igen változatos összeállítású, elsősorban Hajdúböszörmény és a hajdúvárosok történeti múltja szempontjából értékes, másodlagosan az általánosságban vett történeti múlt szempontjából értékes tárgyakat, tárgyegyütteseket, dokumentumokat, fotókat foglal magába. Sokféle anyagú és jellegű tárgyból álló gyűjtemény. Megtalálható benne képzőművészeti alkotás éppúgy, mint személyes tárgy, ruhanemű vagy fotóemlék. A gyűjtemény jelenleg 7674 leltározott tételt tartalmaz, mely szám igen jelentékeny helyet biztosít ennek a gyűjteménynek a Hajdúsági Múzeum 43 612 nyilvántartott tételes anyagában. A gyűjtemény anyaga ugyan nem egyenletes ütemben, de folyamatosan gyarapodik évről-évre. Elsősorban adományozás útján, ami igen fontos a gyűjtemény helytörténeti jellegének megtartása szempontjából.

NÉPRAJZI TÁR

8. kép. A Néprajzi Tár.

A Néprajzi Gyűjtemény jelentős hányadát képezi az egykori pásztorélet, az állattartás, a földművelés, a gabona feldolgozás és a paraszti háztartás eszközanyaga. A hatalmas tárggygyűttesnek szép számmal vannak olyan darabjai, amelyek formai szempontból vagy díszítés tekintetében országosan is kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Ilyen többek között a múzeum festett koporsó gyűjteménye, melynek darabjai az 1850–1880 közötti időszakban keletkeztek, és az 1960-as évek végén kerültek elő a hajdúböszörményi nyugati temetőből. A néprajzi gyűjteményen belül kiemelt jelentőségű még a böszörményi csengőgyűjtemény, amelynek első darabjai még az 1810-es évekből származnak. A böszörményi csengőkészítő mesterek 19–20. században készített csengői nagy becsben voltak a tiszántúli állattartó gazdák és a pásztorok körében. A gyűjtemény jelenleg 4596 leltározott tételt tartalmaz.

RÉGÉSZETI TÁR

9. kép. A Régészeti Tár.

A múzeum saját kutatási témái:

- A bőszi bőszi kincs lelőhelyének és környezetének régészeti kutatása
- Hajdúbőszi bőszi-Téglagyár – az Árpád-kori Bőszi bőszi falu
- Az Árpád-kori településhálózat rekonstrukciója a Hajdúbőszi Múzeum gyűjtőterületén
- Régészeti topográfiai kutatások a Hajdúbőszi Múzeum gyűjtőterületén

Kiadványok:

A bőszi bőszi kincs megtalálása és annak története röviden elbeszélve és *A bőszi bőszi kincs elrejtésének története röviden elbeszélve* a Hajdúbőszi Múzeum két rendhagyó formátumú kiadványa, amely a legkisebbeket is szeretné megszólítani. A két füzetből álló képregény Hajdúbőszi bőszi határának leghíresebb, 3000 éves kincsgyűjtését mutatja be. A képregényhez kifesthető betélapok is tartoznak.

Betekintés a bronzkori élet mindennapjaiba alcímmel jelent meg az *Istenek árnyékában* című kiadvány a *Hajdúbőszi Közlemények* 20. köteteként. A mű szorosan kapcsolódik a múzeum állandó régészeti kiállításának bronzkori egységéhez. A kötet gerincét egy novella alkotja, amelyben Veatas, egy bronzkori bronzműves mester napjának bemutatásán keresztül megelevenedik a bronzkori közösség mindennapi élete, szokásai, hagyományai, valamint megismerhetjük mesterségének technikai fogásait, a varázshoz – azaz a bronzöntéshez – fűződő hiedelmeit. A könyv elsősorban a múlt iránt érdeklődőknek nyújt élvezetet, de a pedagógusoknak és a diákoknak is lehetőséget kínál tanulmányi feldolgozásra. A kiadványt múzeumpedagógiai foglalkozások keretében tervezzük integrálni a játszva tanulás tematikájába, a hozzá kapcsolódó foglalkozásokon szerepjáték és kézműves tevékenység felhasználásával történik az ismeretátadás.

Kiállítások:

Hajdúböszörmény városának neve a határában 1858-ban előkerült, példátlan gazdagságú kincsegyüttesnek köszönhetően a 19. század közepétől a mai napig kiemelt helyen szerepel Európa régészeti térképén. A Csege-halom környékén napvilágra került kardokat, sisakokat, díszes bronzedényeket tartalmazó kincs különleges összetétele miatt hamar bekerült a tudományos körforgásba, és névadója lett egy olyan, több száz kincset magában foglaló régészeti leletcsoportnak, úgynevezett „kincshorizontnak”, amelyhez tartozó leletek a „böszörményi kincssel” azonos időszakban kerültek földbe Európa más tájain.

Sajnos ma már nem tudjuk, hogy a kincset eredetileg pontosan hány tárgy is alkotta. Jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum és a Debreceni Református Kollégium gyűjteményében összesen 21 darab ép tárgy található: sisak, bronzüst, bronzcsésze, bronzbográcsok, kardok. Az általunk ismert darabok alapján megállapíthatjuk, hogy a kincs minden olyan tárgytípust tartalmazott, amelyek a késő bronzkorban presztízs- vagy méltóságjelző tárgynak számítottak. Helyet kaptak benne védő- és támadófegyverek és egy gazdag lakomázó készlet darabjai is. A kincs gazdagsága arra enged következtetni, hogy a tárgyak egy olyan személyhez vagy közösséghez tartozhattak, aki vagy amely a térség életében jelentős szerepet játszott.

A Hajdúsági Múzeum 2014-ben történelmet írt azzal, hogy a múzeum fennállásának 90 éves évfordulóján előkerülési helyén mutatta be a böszörményi kincset. A kiállításnak külön jelentőséget adott az a körülmény is, hogy a leletegyütteshez tartozó, közgyűjteményben található valamennyi tárgy kiállításra került. A kincslelet ilyen összetételben még soha nem volt látható az országban, és több mint 150 évet kellett várni arra, hogy a híres kincs végre Hajdúböszörményben is megtekinthető legyen.

A kiállítás egy bronzkori kultikus hely, szentély hangulatát igyekszik megidézni. A kiállítótérbe érkezve a csillagos ég alatt találjuk magunkat. A terem sarkában a Csege-halom, illetve a környezetében húzódó, facölöpökből kialakított szent hely jelenik meg. A terem közepén elhelyezett körüljárható vitrin maga jelképezi azt a gödröt, amelybe a leleteket annak idején elrejtették. A kincset alkotó tárgyak a megtalálók elbeszélése alapján rekonstruálható módon kerültek kiállításra. Legfelülre a sisak került, hiszen a megtalálók legelőször erre bukkantak rá, a sisak alatt következnek a bronzedények, majd legalul a kardok úgy elrendezve, hogy az egymás mellett lévő kardok hegye ellentétes irányba néz. A terem falán körbefutó installáción a szitulát díszítő „madárbárka” motívum jelenik meg. A lelet misztikusságát a terem és a vitrin megvilágítása hangsúlyozza.

Közművelődés – régész tábor:

A Hajdúsági Múzeum régészeti tevékenysége több egymásra épülő elemből tevődik össze, amelynek első lépcsőfokát jelenti a régész táborok szervezése. A táborokban a táborozók a tábor időtartama alatt tevékenyen bekapcsolódnak a feltárás minden munkafolyamatába, megismerkednek a régészeti feltárás igen összetett és sokrétű munkamódszereivel, a régészeti terepbejárástól kezdve a rajzoláson át a műszeres bemérésekig.

A táborokban feltárt leletanyag a múzeum régészeti gyűjteményét gyarapítja, a folyamatosan gazdagodó gyűjtemény pedig új kiállítások megrendezésének az alapját szolgáltatja. Az elmúlt években többek között a régész táborokban feltárt leletanyagnak köszönhetően megújult a Hajdúsági Múzeum állandó régészeti kiállítása. A múzeum

kiállítás-politikájában szem előtt tartja, hogy olyan leletegyüttesek kerüljenek bemutatásra, amelyek erősen kötődnek a helyi lakossághoz, amely iránt jelentős a helyi lakosság érdeklődése. Ezt a célkitűzést pedig úgy tudja a legkönnyebben elérni, hogy azokat a jelentős tárgyakat állítja ki, amelyek a régész táborokban kerültek feltárássra. Így egy új múzeumlátogatási kultúrát is meg tudott teremteni, hiszen a táborozó gyerekek, amikor elhozzák a szüleiket a múzeumba, büszkén mesélik, hogy „*ezt a tárgyat én találtam*”.

A régész táborokban folyó munkát a múzeum a különböző rendezvényein is tudja népszerűsíteni, amelynek legjobb példái a Régészet Napja keretében megrendezett családi napok, kamarakiállítások. A Hajdúsági Múzeum régész táborainak sikerét jól jelzi, hogy több résztvevő évek óta rendszeresen visszatér.

KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁR

10. kép. *A Képzőművészeti Tár.*

A Képzőművészeti Gyűjtemény felöleli a Hajdúság területi, illetve a hajdúság, mint azonos identitástudattal rendelkező csoport művészeti egységét, de a különböző művészek által erről a tájegységről megfogalmazott gondolatok képi megtestesülését is. A képtár nagyobb részében rangos, helyi művészek alkotásai találhatók, de jelentős darabszámmal bírnak a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepen készült alkotások is. A gyűjtemény jelenleg 3289 leltározott tételt tartalmaz.

Segédgyűjtemények, adattárak

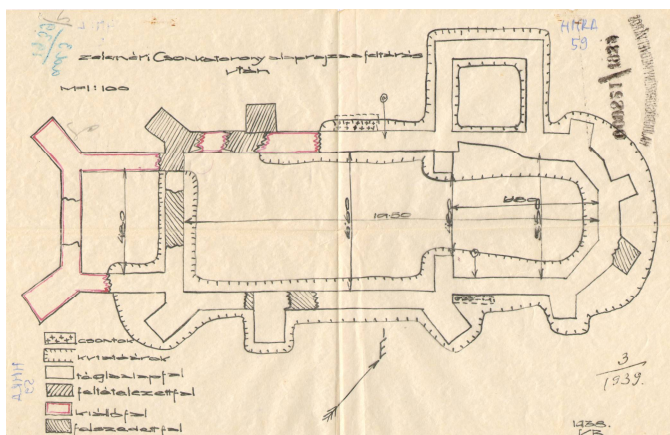
FOTÓ ADATTÁR

11. kép. A Fotó Adattár.

A Hajdúsági Múzeum Fotó Adattára a 20. század elejétől napjainkig – időben eltérő mennyiségben – megközelítőleg 20 000 db fotónegatívot tartalmaz. A gyűjtemény nem csak „lokális értékkel” bír, hanem a helytörténeti, néprajzi és régészeti felvételek egész Hajdú-Bihar megye építészeti, történeti és kulturális örökségét dokumentálják, egyes helyiségeket, illetve témákat kiemelkedő részletességgel. A Fotótár jelenleg a külső kutatók részéről leginkább kutatott múzeumi gyűjtemény: családtörténeti, viselettörténeti, helytörténeti kutatások, kiadványok, kiállítások számára rendszeresen biztosítunk felvételeket. A gyűjtemény jelenleg 11 621 leltározott tételt tartalmaz.

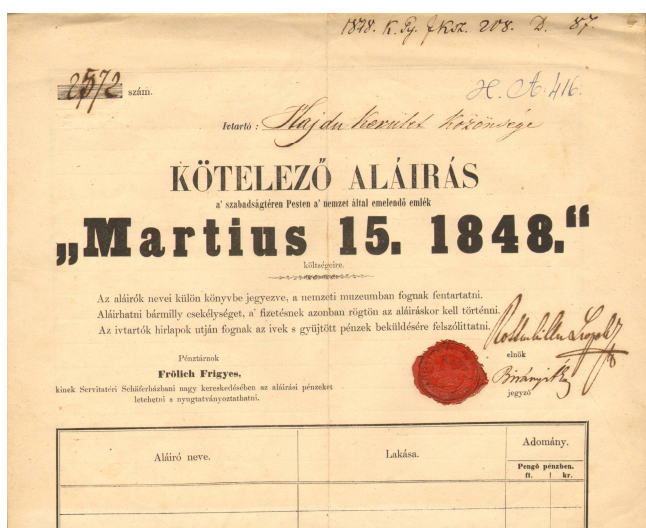
RÉGÉSZETI ADATTÁR

12. kép. A Régészeti Adattár.

A Régészeti Adattár elsősorban a régészek által készített dokumentációkat gyűjti, nyilvántartja és tudományos kutatásra alkalmassá teszi. Feladata a régészeti megfigyelések, feltárások során keletkezett dokumentációk, ásatási naplók, jelentések, terepbejárások és falkutatások írásos és képi anyagának, az ásatásokat dokumentáló fotók, rajzok és a régészet tudományával kapcsolatos feljegyzések nyilvántartása és tárolása. A gyűjtemény jelenleg 371 leltározott tételt tartalmaz. Ez a szám folyamatosan növekszik, mivel egymás után érkeznek be és kerülnek leltározásra a különböző írásos anyagok (ásatási dokumentáció, lelőhely bejelentés, jelentés helyszínelésről stb.).

TÖRTÉNETI ADATTÁR

13. kép. A Történeti Adattár.

Jelentős értéket képvisel a Helytörténeti Dokumentációs Gyűjteményünk, amely régi iratokat, településtörténeteket, okleveleket, családi iratokat, plakátokat, levelezőlapokat, helytörténeti gyűjtéseket, nyomtatásban még meg nem jelent munkákat tartalmaz a múzeum gyűjtőterületéről. Az anyagban néprajzi, történelmi és helytörténeti, természet-, gazdaság- és településföldrajzi jellegű tanulmányok is találhatók. Helytörténeti Dokumentációs Gyűjteményünk jelenleg 9118 leltározott tételt tartalmaz.

NÉPRAJZI ADATTÁR

14. kép. A Néprajzi Adattár.

A Néprajzi Adattár egy kiegészítő segédgyűjtemény, amelyben a következő típusú dokumentumok találhatók: szöveges néprajzi adatok, gyűjtések, terepnaplók és feljegyzések, cédulák, rajzok és fényképek. A gyűjtemény jelenleg 1046 leltározott tételt tartalmaz.

MÚZEUMI KÖNYVTÁR

15. kép. A Hajdúsági Múzeum Könyvtára.

18 364 kötet.

Káplár Miklós Emlékház

A Hajdúsági Múzeum egyetlen külső egységgel rendelkezik, ez a Káplár Miklós Emlékház. A Hajdúböszörményben a Hortobágy utca 10. szám alatti egykori zugban található kis háromosztatú parasztház 1853-ban épült. Itt lakott a Hortobágy és a Hajdúság festőjeként ismert Káplár Miklós azokban az években, amikor szülővárosába visszatérve festőművészként próbált megélni. Képeinek egy részét – főként a csendéleteket és a városi lakosokról festett portrékat – itt alkotta, míg híres pásztorportréit a Hortobágyon festette.

A házban ma emlékkiállítás tekinthető meg, ahol 14 festménye látható, melyek a festő életének, karrierjének teljes ívét igyekeznek bemutatni a kezdetektől a tragikusan korán bekövetkező halála előtti alkotásokig, valamint Maghy Zoltán portréja Káplárról. Mindemellett számtalan személyes dokumentum, kép és korabeli tárgyak idézik meg a saját korában is ellentmondásosan megítélt művész személyiségét. A ház egyik szobája 2014 óta időszakos kiállítótérként funkcionál, melynek a célja a Hortobágygal, a pusztá népével és életével foglalkozó művészek alkotásainak teret adni, ezzel is kiemelve Káplár Miklós ars poeticáját, mely az eltűnő félben lévő pusztai élet bemutatása volt.

16. kép. A Káplár Miklós Emlékház.

Múzeumpedagógia a Hajdúsági Múzeumban

A Hajdúsági Múzeum kiemelt feladatának tartja a falain belül őrzött kulturális javak széleskörű megismertetését. Érték- és kultúramegőrző szerepét mélyíti – több korosztálynak szóló – oktatási tevékenységei által az egykori Hajdúkerület településein belül. Gazdag műtárgyállományával Debrecen mellett a megye és a régió legjelentősebb múzeumaként célja, hogy meghatározó kulturális központtá váljon. Ezt a folyamatot segíti elő az intézmény Múzeumpedagógiai Műhelye is.

Története 2003 nyarára vezethető vissza, amikor is az intézmény falai között megalkul helyi középiskolai önkéntesek bevonásával a Kavalkád Játsszóház. Folyamatos és rendszeres műhelymunkák jellemezték ezt a múzeumpedagógiai tevékenységi típust, ahol nagy hangsúlyt kapott a játékos készségfejlesztés. A játszóházi alkalmak témái helyi jelentőségű hagyományokra épültek, s nem pedig az iskolai tananyagra koncentrált az ismeretek átadása. Az értékek élményszerű közvetítése volt az elsődleges.

Majd a játszóházi kezdeményezést támogatva kelt életre a Hajdú Hadiskola 2006-ban. Létrejöttének vezérgondolata egy olyan csoport létrehozása volt, ami a magyar fegyveres hagyományaink népszerűsítését helyezi előtérbe, és a harcos hajdú ősök fennmaradt tradícióit ismerteti meg.

2009-ben, majd 2015-ben a Múzeumpedagógiai Műhely élete fontos és kiemelt állomásaira érkezett, amikor is Európai Unió forrásból szakirányú fejlesztéseket valósíthatott meg e téren a TÁMOP 3.2.8/B-08 „Hajdúsági Múzeum múzeumpedagógiai tevékenységeinek fejlesztése a közoktatást segítve és az egész életen át tartó tanulást támogatva” és a TÁMOP 3.2.13-12/1 „Hajdúsági Tudásmorzsá Tár” című nyertes pályázatok keretein belül. Ezen projektekben megvalósult és kidolgozott foglalkozások adják alapját napjainkban a Haj-

dúsági Múzeum múzeumpedagógiai kínálatának, melyeket a www.hajdusagimuzeum.hu weboldalon és az intézmény facebook-oldalán találhatnak meg az érdeklődők.

17. kép. Múzeumpedagógia.

A múzeum főbb rendezvényei, kulturális szerepvállalása

A Hajdúsági Múzeum a kezdetektől részt vesz a múzeumi szakma mára legjelentősebbé vált rendezvényein:

- Még mint a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatóságához tartozó tagintézmény éveken át vett részt a múzeum csapata a Múzeumok Majálisán, Budapesten a Nemzeti Múzeum kertjében.
- 2006-tól, a rendezvény indulásától vesz részt a múzeum a Múzeumok Éjszakája elnevezésű országos rendezvénysorozaton, melynek helyben jobban ismert elnevezése a Hajdúkerületi Éjszakák. A múzeum legsikeresebb, legtöbb vendéget vonzó rendezvényeinek egyike.
- 2009-től csatlakozik rendszeresen a Múzeumok Őszi Fesztiválja elnevezésű rendezvényhez, melynek keretében 2014-ben megyei szinten a legtöbb programmal vártuk látogatóinkat.
- Szintén állandó közreműködője az intézmény a Kulturális Örökség Napoknak, illetve indulásától a Magyar Régészet Napjának, valamint az idei évtől az Emlékhelyek Napjának is.

Ezen kívül a múzeum tágas és rendkívül jó akusztikájú udvara otthont ad könnyűzenei koncerteknek és helyi, illetve regionális szintű rendezvényeknek is, mint a Jazz-blues Jamborie vagy a híres KOTTA Fesztivál, mely Magyarország első könnyűzenei fesztiváljaként került megrendezésre.

18. kép. Rendezvény.

A Hajdúsági Múzeum munkáját segíti a szinte kuriózumnak számító civil egyesület, a Hajdúsági Múzeum Baráti Köre Közhasznú Egyesület és Városi Lőegylet, melynek tagjai nem csupán segítő munkát végeznek, hanem maguk is aktív szerepet vállalnak a történelmi hagyományok – esetünkben a hajdú hadi hagyományok és az elöltöltő fegyveres lövészet – őrzésében.

19. kép. A Hajdúsági Múzeum Baráti Köre Közhasznú Egyesület és Városi Lőegylet.

Múzeumi önkéntesekként felbecsülhetetlen értékű munkát végeznek még az ÖHÖN Klub (Öntevékeny Hajdúsági Önkéntesek Klubja) tagjai, akik mind a múzeumi munkában, mind a rendezvények lebonyolításában segítik a közgyűjtemény munkatársait.

Marianna Bálint – Ibolya Gombos-Orosz – János Kopócs

The Hajdúsági Museum and its Collections

The City Museum of Hajdúböszörmény was opened in 1924, which was a long-awaited event in the city's cultural life. In 1949, the Museum was declared a public collection and became a scientific institute with full-fledged rights. In 1951, it picked up the Hajdúsági Museum name, and at that time, its first permanent exhibition was opened, which was followed by new ones on the expansion of the museum's materials.

The Museum took its place in the former Hajdú District Hall (which is a historical memorial since 1st January, 2012). As the largest regional museum of Hajdú-Bihar county, its primary task is to collect, preserve and process the material and spiritual values of the six „old” Haiduk towns (Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Hajdúnánás, Hajdúdorog, Hajdúhadház and Vámospércs) and to present those to the wider public. In addition, it performs a wide range museum education work, and takes part in the most important events of the museum profession, supported by civil associations and volunteers.